

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizărilor nr. 97g/2024, nr. 159g/2024 și nr. 207g/2024

privind excepția de neconstituționalitate a articolului 942 alin. (1) și alin. (2)
din Codul civil

(dobânda de întârziere în executarea obligațiilor pecuniare)

CHIȘINĂU

24 octombrie 2024

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
nei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Ludmila Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizările înregistrate la 25 aprilie 2024, 22 iulie 2024 și 23 octombrie 2024,
Examinând admisibilitatea sesizărilor menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarelor,
Deliberând la 24 octombrie 2024, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate a articolului 942 alin. (1) și alin. (2) din Codul civil, ridicate de dl avocat Vitalie Zama, în interesele dlui Florin Izvoreanu, parte în dosarul nr. 2-19671/2022, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, și în interesele nei Elena Izvoreanu, parte în dosarul nr. 2-7620/2023, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, și, respectiv, de dl Tudor Șoilița, parte în dosarul nr. 2c-45/2024, pendinte la Judecătoria Ungheni.

2. Sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate au fost trimise la Curtea Constituțională de dnele judecătoare Eleonora Badan-Melnic și Svetlana Cușnir de la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, și, respectiv, de dna judecător Lilia Potînga de la Judecătoria Ungheni, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

3. Având în vedere identitatea de obiect a sesizărilor și a motivelor care stau la baza criticilor de neconstituționalitate, Curtea a decis conexarea lor într-un singur dosar, pe baza articolului 43 din Codul jurisdicției constituționale, atribuindu-i numărul 97g/2024.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

1.1. Dosarul nr. 2-19671/2022 (sesizarea nr. 97g/2024)

4. La 5 septembrie 2022, dl Andrei Bodrug a formulat o cerere de chemare în judecată împotriva dlui Florin Izvoreanu cu privire la încasarea datoriei în mărime de 30350 euro, a dobânzii de întârziere în mărime de 8851,96 euro, a penalității în mărime de 16389 euro și compensarea cheltuielilor de judecată.

5. La 2 aprilie 2024, în cadrul ședinței de judecată, dl avocat Vitalie Zama a ridicat, în interesele dlui Florin Izvoreanu, excepția de neconstituționalitate

a articolului 942 alin. (1) și alin. (2) din Codul civil (în redactarea din 1 martie 2019).

6. Printr-o încheiere din 11 aprilie 2024, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis, în acest sens, o sesizare la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

1.2.Dosarul nr. 2-7620/2023 (sesizarea nr. 159g/2024)

7. La 14 aprilie 2023, dl Andrei Bodrug a formulat o cerere de chemare în judecată împotriva dnei Elena Izvoreanu cu privire la încasarea datoriei și a prejudiciului cauzat.

8. La 22 aprilie 2024, în cadrul ședinței de judecată, dl avocat Vitalie Zama a ridicat, în interesele dnei Elena Izvoreanu, excepția de neconstituționalitate a articolului 942 alin. (1) și alin. (2) din Codul civil (în redactarea din 1 martie 2019).

9. Printr-o încheiere din 5 iulie 2024, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis, în acest sens, o sesizare la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

1.3.Dosarul nr. 2c-45/2024 (sesizarea nr. 207g/2024)

10. La 15 mai 2024, ÎI „Mihai Micaliuc” a formulat o cerere de chemare în judecată împotriva SRL Luxfero și Șoilița Tudor cu privire la încasarea datoriei în mărime de 27141,44 lei, a penalități de întârziere în mărime de 78980,31 lei și a cheltuielilor de judecată în mărime de 3183,63 lei.

11. La 10 septembrie 2024, dl Tudor Șoilița a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 942 alin. (1) și alin. (2) din Codul civil (în redactarea din 1 martie 2019).

12. Printr-o încheiere din 11 octombrie 2024, Judecătoria Ungheni a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis, în acest sens, o sesizare la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

13. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

(3) Avera dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

(4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

(5) Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.

(6) Dreptul la moștenire a proprietății private este garantat.”

14. Prevederile relevante ale Codului civil, adoptat prin Legea nr. 1107 din 6 iunie 2002 (în redactarea din 1 martie 2019), sunt următoarele:

Articolul 874 Rata dobânzii

„(1) În cazul în care, conform legii sau contractului, obligația este purtătoare de dobândă, se plătește o dobândă egală cu rata de bază a Băncii Naționale a Moldovei aplicabilă conform alin. (2) dacă legea sau contractul nu prevede o altă rată.

(2) Rata de bază a Băncii Naționale a Moldovei aplicabilă:

a) pentru primul semestru al anului în cauză, este rata în vigoare la data de 1 ianuarie din anul respectiv;

b) pentru al doilea semestru al anului în cauză, este rata în vigoare la data de 1 iulie din anul respectiv.”

Articolul 942

Dobânda de întârziere în executarea obligațiilor pecuniare

„(1) În cazul în care o sumă de bani nu este plătită la scadență, creditorul are dreptul la dobândă de întârziere pentru suma respectivă din data imediat următoare scadenței plății până la data în care s-a efectuat plata, la rata prevăzută la alin. (2) ori la o altă rată prevăzută de dispozițiile legale speciale.

(2) Rata dobânzii de întârziere este egală cu rata prevăzută la art. 874 plus 5 puncte procentuale pe an, în cazul în care debitorul este un consumator, sau 9 puncte procentuale pe an, în celelalte cazuri. Cu toate acestea, dacă înainte de scadență obligația pecuniară era purtătoare de dobândă prevăzută de contract, în scopul determinării ratei dobânzii de întârziere, creditorul poate înlocui rata prevăzută la art. 874 cu rata dobânzii prevăzute de contract.

(3) Debitorul consumator are dreptul să facă dovada că prejudiciul suferit de creditor ca urmare a întârzierii plății este mai mic decât rata legală a dobânzii de întârziere.

(4) În cazul în care s-a stipulat o clauză penală, creditorul poate să ceară, la alegere, fie dobânda de întârziere calculată conform dispozițiilor prezentului articol, fie penalitatea pentru întârziere. De asemenea, creditorul poate cere despăgubiri pentru prejudiciul cauzat în partea neacoperită de dobânda de întârziere.

(5) Pe perioada în care suma de bani nu este plătită la scadență cu justificare, debitorul datorează doar dobânda de întârziere la rata prevăzută la art. 874. Debitorul consumator nu datorează asemenea dobândă de întârziere.

(6) Orice clauză contrară dispozițiilor prezentului articol în detrimentul consumatorului este lovită de nulitate absolută.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor excepțiilor de neconstituționalitate

15. Autorii excepțiilor susțin că instituirea dobânzii de întârziere în executarea obligațiilor pecuniare pe baza prevederilor contestate reprezintă o sarcină excesivă pentru debitor, fapt care îi afectează dreptul de proprietate.

16. De asemenea, autorii menționează că prevederile contestate instituie suprasarcini în raport cu capacitatea financiară a debitorului și îi afectează situația financiară.

17. Prin urmare, autorii excepțiilor pretind că prevederile contestate contravin articolului 46 alin. (1) și alin. (2) din Constituție.

B. Aprecierea Curții

18. Examinând admisibilitatea sesizărilor privind excepțiile de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

19. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul civil, adoptat prin Legea nr. 1107 din 6 iunie 2002 (în redactarea din 1 martie 2019), ține de competența Curții Constituționale.

20. Sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate de avocatul unor părți în proces și, respectiv, de o parte în proces. Astfel, Curtea constată că sesizările au fost ridicate de subiecții cărora li s-a acordat acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

21. Obiectul excepțiilor de neconstituționalitate îl constituie prevederile articolului 942 alin. (1) și alin. (2) din Codul civil.

22. Curtea constată că articolul 942 alin. (1) din Codul civil a constituit obiectul unei sesizări la Curtea Constituțională, fiind invocate alte critici decât cele avansate în prezenta cauză (a se vedea DCC nr. 141 din 13 octombrie 2022). De principiu, această situație nu reprezintă un impediment pentru un nou control de constituționalitate al prevederilor contestate din perspectiva unor critici noi de neconstituționalitate. Dispozițiile articolului 942 alin. (2) din Codul civil nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

23. Curtea a stabilit în jurisprudența sa, ca o condiție de admisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate, și faptul că prevederile contestate trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei (a se vedea HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, punctul 1 din dispozitiv).

24. Excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate în trei cauze civile referitoare la încasarea datoriei și a dobânzii de întârziere stabilite pe baza prevederilor contestate. Așadar, Curtea admite că instanțele de judecată le-ar putea aplica la soluționarea cauzelor.

25. Curtea reține că o altă condiție obligatorie pentru ca excepțiile de neconstituționalitate să poată fi examinate în fond este incidența unui drept fundamental. Astfel, Curtea va analiza, prin prisma argumentelor autorilor sesizărilor, dacă prevederile contestate reprezintă o ingerință într-un drept fundamental (DCC nr. 14 din 7 februarie 2023, § 21).

26. Curtea reține că autorii excepțiilor au invocat incidența articolului 46 alin. (1) și alin. (2) (*dreptul la proprietate privată și protecția acesteia*) din Constituție.

27. Curtea observă că, potrivit articolului 942 din Codul civil, în cazul în care o sumă de bani nu este plătită la scadență, creditorul are dreptul la dobândă de întârziere pentru suma respectivă din data imediat următoare scadenței plății până la data în care s-a efectuat plata, la rata prevăzută la articolul 942 alin. (2) ori la o altă rată prevăzută de dispozițiile legale speciale (articolul 942 alin. (1)). Rata dobânzii de întârziere este egală cu rata prevăzută la articolul 874 plus 5 puncte procentuale pe an, în cazul în care debitorul este un consumator, sau 9 puncte procentuale pe an, în celelalte cazuri. Cu toate acestea, dacă înainte de scadență obligația pecuniară era purtătoare de dobândă prevăzută de contract, în scopul determinării ratei dobânzii de întârziere, creditorul poate înlocui rata prevăzută la articolul 874 cu rata dobânzii prevăzute de contract (articolul 942 alin. (2)).

28. Curtea reține că debitorul, la cererea creditorului, este obligat să plătească dobânda de întârziere în cazul în care, conform legii sau contractului, obligația este purtătoare de dobândă, cuantumul fiind raportat la rata de bază a Băncii Naționale a Moldovei aplicabilă conform prevederilor articolului 874 alin. (2) din Codul civil: pentru primul semestru al anului în cauză, este rata în vigoare la data de 1 ianuarie din anul respectiv; pentru al doilea semestru al anului în cauză, este rata în vigoare la data de 1 iulie din anul respectiv.

29. Referitor la argumentul autorilor că textul contestat le-ar încălca dreptul de proprietate garantat de articolul 46 din Constituție, Curtea notează că dreptul de proprietate nu este un drept absolut, poate suporta limitări și este susceptibil de ingerințe ale statului în ceea ce privește exercitarea atributelor sale. Limitarea exercițiului acestui drept poate fi impusă de necesitatea asigurării unui echilibru între interesul individual și protecția dreptului altei persoane. Curtea reține că obligația trebuie executată în modul corespunzător, cu bună credință, la locul și în momentul stabilit (a se vedea articolul 858 alin. (2) din Codul civil).

30. Curtea observă că legislatorul a prevăzut garanții pentru debitor. De exemplu, în relațiile la care nu participă consumatorul, chiar dacă debitorul nu a plătit la scadență, dar are o justificare pentru aceasta în sensul articolului 903 din Codul civil, debitorul datorează doar dobânda de întârziere la rata prevăzută la articolul 874, iar în cazul debitorului consumator nu datorează nici asemenea dobândă de întârziere (a se vedea articolul 942 alin. (5) din Codul civil). Totodată, clauza propusă de către o parte care nu a fost negociată individual se consideră abuzivă, dacă aceasta este prevăzută la articolul 1077 și dezavantajează considerabil, contrar bunei-credințe, cealaltă parte (a se vedea articolele 1073 și 1074 din Codul civil).

31. De asemenea, Curtea notează că problema cuantumului dobânzii de întârziere poate fi pusă în discuție în fața unui tribunal de drept comun în funcție de circumstanțele particulare ale cauzei. Stabilirea prin lege a unei dobânzi de întârziere nu ridică probleme din perspectiva Constituției, atât timp cât rata dobânzii de întârziere nu este disproporționată. Autorii sesizărilor nu au argumentat caracterul disproporționat al dobânzii de întârziere.

32. Prin urmare, pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizările sunt inadmisibile și nu pot fi acceptate pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibile* sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate a articolului 942 alin. (1) și alin. (2) din Codul civil, ridicate de dl avocat Vitalie Zama, în interesele dlui Florin Izvoreanu, parte în dosarul nr. 2-19671/2022, și în interesele dnei Elena Izvoreanu, parte în dosarul nr. 2-7620/2023, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, și, respectiv, de dl Tudor Șoilița, parte în dosarul nr. 2c-45/2024, pendinte la Judecătoria Ungheni.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

*Chișinău, 24 octombrie 2024
DCC nr. 135
Dosarul nr. 97g/2024*